

ПРОЦЕСОТ НА ПЛАНИРАЊЕ И ДОНЕСУВАЊЕ ОДЛУКИ ВО СОВРЕМЕНИТЕ ОПЕРАЦИИ

АРМИЈА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

◀▶ MILCON'12 ▶◀

ПРОЦЕСОТ НА ПЛАНИРАЊЕ И ДОНЕСУВАЊЕ ОДЛУКИ ВО СОВРЕМЕНИТЕ ОПЕРАЦИИ

Издавач

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОДБРАНА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

За издавачот

Д-р *Фатмир БЕСИМИ*

ПОЧЕСЕН ОДБОР НА КОНФЕРЕНЦИЈАТА

Д-р *Фатмир БЕСИМИ*, министер за одбрана

Емил ДИМИТРИЕВ, заменик-министер за одбрана

Проф. д-р *Саша МИТРЕВ*, ректор на Универзитетот „Гоце Делчев“-Штип

Генерал-мајор *Горанчо КОТЕСКИ*, началник на ГШ на АРМ

Генерал-мајор *Насер СЕЈДИНИ*, заменик началник на ГШ на АРМ

Проф. д-р *Росе СМИЛЕСКИ*, декан на Воената академија „Генерал Михаило Апостолски“ - Скопје

Проф. д-р *Јанко ЈАКИМОВ*, декан на Факултетот за безбедност-Скопје

Проф. д-р *Владо ПОПОВСКИ*

Проф. д-р *Блерим РЕКА*, Универзитет на Југоисточна Европа

ПРОГРАМСКИ ОДБОР НА КОНФЕРЕНЦИЈАТА

Проф. д-р *Славко АНГЕЛЕСКИ*, полковник, продекан на Воената академија „Генерал Михаило Апостолски“-Скопје

Проф. д-р *Орце ПОПОВСКИ*, полковник, продекан на Воената академија „Генерал Михаило Апостолски“-Скопје

Проф. д-р *Марина МИТРЕВСКА*, Институт за безбедност одбрана и мир-Скопје

Проф. д-р *Оливер БАКРЕСКИ*, Институт за безбедност одбрана и мир- Скопје

Проф. д-р *Азис ПОЛОЖАНИ*

Асс. м-р *Марјан ЃУРОВСКИ*, Факултет за безбедност-Скопје

Проф. д-р *Александар ДОНЧЕВ*, декан на Факултетот за детективи и безбедност (ФОН)

Проф. д-р *Стојан СЛАВЕВСКИ*, декан на Факултетот за детективи и криминалистика (ЕУРМ)

М-р *Беким МАКСУТИ*, Сектор за меѓународна соработка на МОРМ

Проф. д-р *Драге ПЕТРЕСКИ*, полковник, вонреден професор, Воена академија „Генерал Михаило Апостолски“- Скопје

Доц. д-р *Методија ДОЈЧИНОВСКИ*, полковник, Воена академија „Генерал Михаило Апостолски“ - Скопје.

ОРГАНИЗАЦИОНЕН ОДБОР НА КОНФЕРЕНЦИЈАТА

Доц. д-р *Методи ХАЏИЈАНЕВ*, потполковник, претседател на Одборот;

Доц. д-р *Радица ГАРЕВА*, член;

Доц. д-р *Андреј ИЛИЕВ*, мајор, член;

Доц. д-р *Мухамет РАЦАЈ*, полковник, член;

Д-р *Митко БОГДАНОВСКИ*, мајор, член;

Никола КЛЕТНИКОВ, потполковник, член;

Селвет БАРУТИ, портпарол на МОРМ.

СЕКРЕТАРИЈАТ НА ОРГАНИЗАЦИОНИОТ ОДБОР НА КОНФЕРЕНЦИЈАТА

Доц. д-р *Жанет РИСТОСКА*;

М-р *Југослав АЧКОВСКИ*, мајор.

Ликовно-графички уредник: *Билјана ИВАНОВА*

Лектор: доц. д-р *Жанет РИСТОСКА*

Печати „НАМ“ - Скопје

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

355.4/.5.076/.077(062)

ПРОЦЕСОТ на планирање и донесување одлуки во современите операции. - Скопје : Министерство за одбрана на Република Македонија, 2012. - 178 стр. : табели ; 24 см

Фусноти кон текстот. - Библиографија кон трудовите. - Abstract

ISBN 978-9989-2851-2-7

а) Воени операции - Планирање и изведување - Собири
COBISS.MK-ID 91942922

СОДРЖИНА:

ПРЕДГОВОР	11
СВЕЧЕНИ ОБРАЌАЊА	13
Д-р Фатмир БЕСИМИ, министер за одбрана на Република Македонија	15
М-р Гордана ЈАНКУЛОСКА, министер за внатрешни работи на Република Македонија	19
Генерал-мајор Горанчо КОТЕСКИ, НГШ на Армијата на Република Македонија	21
ВОВЕДНИ ИЗЛАГАЊА	23
Проф. д-р Марина МАЛИШ-САЗДОВСКА, Факултет за безбедност М-р Тони СТАНКОВСКИ, Министерство за внатрешни работи ПЛАНИРАЊЕТО ВО ПОЛИЦИЈАТА-ПРЕДУСЛОВ ЗА УСПЕШНО СПРАВУВАЊЕ СО КРИЗНИ СОСТОЈБИ	25
Доц. д-р Мухамет РАЦАЈ, Армија на Република Македонија ПРОЦЕС НА ПЛАНИРАЊЕ НА СОВРЕМЕНИ ОПЕРАЦИИ СПОРЕД ДИРЕКТИВАТА ЗА СЕОПФАТНО ПЛАНИРАЊЕ НА ОПЕРАЦИИ (СОРД)	31
Проф. д-р Марина МИТРЕВСКА, Институт за безбедност, одбрана и мир МЕНАЦИРАЊЕ НА КРИЗИТЕ: МОЖЕ ЛИ КРИЗАТА ДА СЕ УПРАВУВА?	37
Проф. д-р Славко АНГЕЛЕВСКИ, Воена академија „Генерал Михаило Апостолски“ ПРИМЕНА НА НАУЧНИ МЕТОДИ ВО ПРОЦЕСОТ НА ДОНЕСУВАЊЕ ВОЕНИ ОДЛУКИ	45

Проф.д-р Оливер БАКРЕСКИ, Институтот за безбедност, одбрана и мир ПЛАНИРАЊЕТО КАКО ФУНКЦИЈА НА БЕЗБЕДНОСНИОТ МЕНАЏМЕНТ	51
ПРЕЗЕНТИРАНИ ТРУДОВИ	57
Доц.д-р Жанет РИСТОСКА, Министерство за одбрана на Република Македонија УНАПРЕДУВАЊЕ НА ОБУКАТА НА ПРИПАДНИЦИТЕ НА ДЕКЛАРИРАНИТЕ ЕДИНИЦИ – ВАЖЕН ЕЛЕМЕНТ НА ПРОЦЕСОТ НА ПЛАНИРАЊЕТО НА ОПЕРАЦИИТЕ	59
М-р Игор ЃОРЕСКИ, доц.д-р Менде СОЛУНЧЕВСКИ, Министерство за одбрана на Република Македонија Доц.д-р Александар ГЛАВИНОВ, Воена Академија „Генерал Михаило Апостолски“ ПРОЦЕС НА ДОНЕСУВАЊЕ ОДЛУКИ ВО МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ОДБРАНА	65
Васко КОКОЛАНСКИ, Воена академија „Генерал Михаило Апостолски“ ПРОЦЕС НА ПЛАНИРАЊЕ НА ИНТЕГРИРАНИ МИСИИ ВО КОНФЛИКТ-МЕНАЏМЕНТОТ ВО ООН	71
Васко ЛАЗЕСКИ, доц.д-р Методија ДОЈЧИНОВСКИ, Кемо ЃОЗО, Никола КЛЕТНИКОВ, Воена академија „Генерал Михаило Апостолски“ ПРОБЛЕМИ ВО ПЛАНИРАЊЕ, КООРДИНАЦИЈА И ИЗВРШУВАЊЕ НА РАЗУЗНАВАЧКА ПОДДРШКА ВО ОПЕРАЦИИ ЗА ПОДДРШКА НАМИРОТ(МИСИЈА ISAF)	79
Асс. м-р Марјан ЃУРОВСКИ, Факултет за безбедност Доц. д-р Лазар ЃУРОВ, Воена академија „Генерал Михајло Апостолски“ ПЛАНИРАЊЕТО НА ОДНОСИТЕ СО ЈАВНОСТ ВО ВОЕНИ ОПЕРАЦИИ И УСЛОВИ НА БЕЗБЕДНОСНИ РИЗИЦИ И ЗАКАНИ	85

Драган КУЗМАНОВСКИ,
Министерство за одбрана
**НАТО ДИРЕКТИВА ЗА СЕОПФАТНО ПЛАНИРАЊЕ НА ОПЕРАЦИИ
–ЗАПОЗНАВАЊЕ,ЦЕЛИПРИМЕНЛИВОСТ.....91**

М-р Катерина МИТКОВСКА-ТРЕНДОВА,
Воена академија „Генерал Михаило Апостолски“
**МАРКОВИ ПРОЦЕСИ НА ОДЛУЧУВАЊЕ КАКО ПОДДРШКА НА
ДОНЕСУВАЊЕ ОДЛУКИ ПРИ ПЛАНИРАЊЕ ВОЕНИ ОПЕРАЦИИ.....95**

Доц.д-р Марјан НИКОЛОВСКИ,
Факултет за безбедност
**ПРОЦЕС НА ПЛАНИРАЊЕ И ВОДЕЊЕ НА СОВРЕМЕНИ ОПЕРАЦИИ
ВО РАСВЕТЛУВАЊЕ НА КРИВИЧНОТО ДЕЛО
ТЕРОРИЗАМ 105**

М-р Валентина СИМОНОВА д-р Митко БОГДАНОВСКИ,
Воена академија „Генерал Михаило Апостолски“
ПРЕГОВАРАЊЕТО КАКО ТЕХНИКА ЗА РЕШАВАЊЕ КОНФЛИКТ..... 111

Доц. д-р Методија ДОЈЧИНОВСКИ,
Воена академија „Генерал Михаило Апостолски“
М-р Александра ДИМИТРОВСКА, Борче ПЕТРЕВСКИ,
Министерство за внатрешни работи
**ВАЖНОСТА НА ПСИХОЛОШКИОТ СКРИНИНГ ЗА
ЕФИКАСНОСТА НА ПРОЦЕСОТ НА ДОНЕСУВАЊЕТО НА
ОДЛУКИ ВО БЕЗБЕДНОСНИТЕ ПРОФЕСИИ 117**

Николче МИЛКОВСКИ,
Армија на Република Македонија
**ЕЛЕКТРОНСКО ВОЈУВАЊЕ ВО АРМ -
АКТУЕЛНИ СОСТОЈБИ И НАСОКИ ЗА ВОИДНИНА 123**

Мухамед ИБРАИМИ, м-р Југослав АЧКОВСКИ,
Воена академија „Генерал Михаило Апостолски“
**СОВРЕМЕНИ ТРЕНДОВИ НА РАЗУЗНАВАЊЕТО ВО БОРБА
ПРОТИВ ТЕРОРИЗМОТ 129**

Доц.д-р Александар ГЛАВИНОВ, Билјана СТОЈАНОВСКА,
Воена академија „Генерал Михаило Апостолски“
**ВО ПОТРАГА ПО ЕФЕКТИВНА ЗАШТИТА НА КРИТИЧНАТА
ИНФРАСТРУКТУРА** 135

Кемо ЃОЗО, Никола КЛЕТНИКОВ,
Воена академија „Генерал Михаило Апостолски“
ЦЕНТРИ НА ГРАВИТАЦИЈА И ОПЕРАТИВЕН ДИЗАЈН 141

Д-р Митко БОГДАНОВСКИ, Марјан БОГДАНОВСКИ,
доц.д-р Елениор НИКОЛОВ, вонр.проф.д-р Драге ПЕТРЕСКИ,
Воена академија „Генерал Михаило Апостолски“
**САЈБЕР-НАПАДИТЕ КАКО НАЈСОВРЕМЕНА ЗАКАНА ЗА
ВОЕНИТЕ ОПЕРАЦИИ И КРИТИЧНАТА ИНФРАСТРУКТУРА** 147

Доц.д-р Радица ГАРЕВА,
Министерство за одбрана на РМ
**МЕЃУНАРОДНАТА ЗАЕДНИЦА ТРЕБА ДА СЕ ФОКУСИРА НА
КООРДИНИРАНИ И ЕФИКАСНИ МЕРКИ ЗА НАМАЛУВАЊЕ НА
ПРЕДИЗВИЦИТЕ ЗА САЈБЕР -БЕЗБЕДНОСТА НА КРИТИЧНАТА
ИНФОРМАТИЧКА ИНФРАСТРУКТУРА** 157

М-р Невена СЕРАФИМОВА,
Воена академија „Генерал Михаило Апостолски“
**ДИФЕРЕНЦИЈАЛНИТЕ ИГРИ ВО ПРОБЛЕМИТЕ
НА ПРЕСРЕТНУВАЊЕ И ЕВАЗИЈА** 169

Полковник Доц.Др Мухамет Рацај

ПРОЦЕС НА ПЛАНИРАЊЕ НА СОВРЕМЕНИ ОПЕРАЦИИ СПОРЕД ДИРЕКТИВА ЗА СЕОПФАТНО ПЛАНИРАЊЕ НА ОПЕРАЦИИ (COPD)

1. ВОВЕД

За современиот свет се карактеристични брзи, комплексни и динамични промени кои денешницата секојдневно ја соочуваат со нови асиметрични закани и ризици. Порастот на заканите и ризиците се рефлектира преку тероризмот, транснационалниот организиран криминал, војна од четврта генерација, пролиферацијата на оружје за масовно уништување, верски радикализам и екстремизам, илегална миграција, нестабилни држави и компјутерски (сајбер) напади.¹

Енергетската зависност и климатските промени се само уште еден комплексен предизвик и негативен чинител на националната и меѓународната безбедност.

Земајќи ги во предвид димензиите и комплексноста на современите закани и ризици, глобалниот и сестран пристап и соработката со ООН, НАТО, ЕУ и ОБСЕ се неопходен начин за успешно справување со истите. НАТО и ЕУ се клучните фактори за одржување и зајакнување на регионалната безбедност, стабилноста и просперитетот на современите општества.

На НАТО самитот во Букурешт, 2008 година, од страна на претседателите е одобрен збир на прагматични предлози за развој и имплементација на НАТО допринос во **Сеопфатен пристап**. Предлозите се резултат од произлезената потреба за сеопфатен пристап во НАТО оперативното иницирање, планирање и извршување и искусствените сознанија дека воениот елемент сам не може да одговори на современите кризи и конфликти. Потребата за многу поопширно планирање имплицира унификација на целите, која овозможува воспоставување на процедури и активности за менаџирање со кризи и извршување на акции со воени и невоени ресурси. За прифаќање на таков сеопфатен пристап на операции неопходно е сваќање на културата, активна соработка и транспарентност помеѓу инволвираните во кризниот менаџмент.

Досегашното планирање на операции, „GOP“ – Guidance for Operational Planning (Насоки за оперативно планирање), поради карактеристиките на современите кризи (тероризам, употреба на средства за масовно уништување, итн.) покажа дека веќе не ги задоволува побарувањата за успешно планирање на ефикасни операции во современото општество/ опкружување.

Денес, процесот на планирање и водење на современите операции и кампањи се одвива врз основа на „COPD“ – Comprehensive operation planning directive (Директива за сеопфатно планирање на операции).

¹ Стратегија за одбрана на Република Македонија, 2010

Основна разлика помеѓу двата концепта е што „GOP“ опфаќа само воен аспект и актери, додека „COPD“ покрај воените ги опфаќа и цивилните структури (ОН, ЕУ, Меѓународни организации, невладини организации, итн.).²

Клучни зборови: сеопфатно планирање, сеопфатен пристап, оперативна уметност, дизајнирање, директива.

2. ПЛАНИРАЊЕ НА СОВРЕМЕНИ ОПЕРАЦИИ

Заедничкото планирање за да биде ефективно, од витално значење е планерите, на секое ниво, не само да имаат заедничко разбирање за кризната ситуација и заедничкиот пристап на разбирање на неопходните планови за поддршка на интервенцијата од страна на НАТО, туку исто така и разбирање на тоа како командантот и штабот функционираат на следното повисоко ниво со што би придонеле и влијаеле на процесот.

Дизајнирањето, планирањето и извршувањето се човечки работи каде командантите го предводат, а штабот ги поддржува. Интуицијата, искуството и воената проценка се најважни. Концептот на планирање поддржува процеси и алатки за поддршка на донесувањето на одлука од страна на командантите на стратешко и оперативно ниво. Командантските насоки на секое ниво му овозможува на штабот визија како предизвикот би се решил и им овозможува на потчинетите простор за операции во поширок контекст на мисијата.

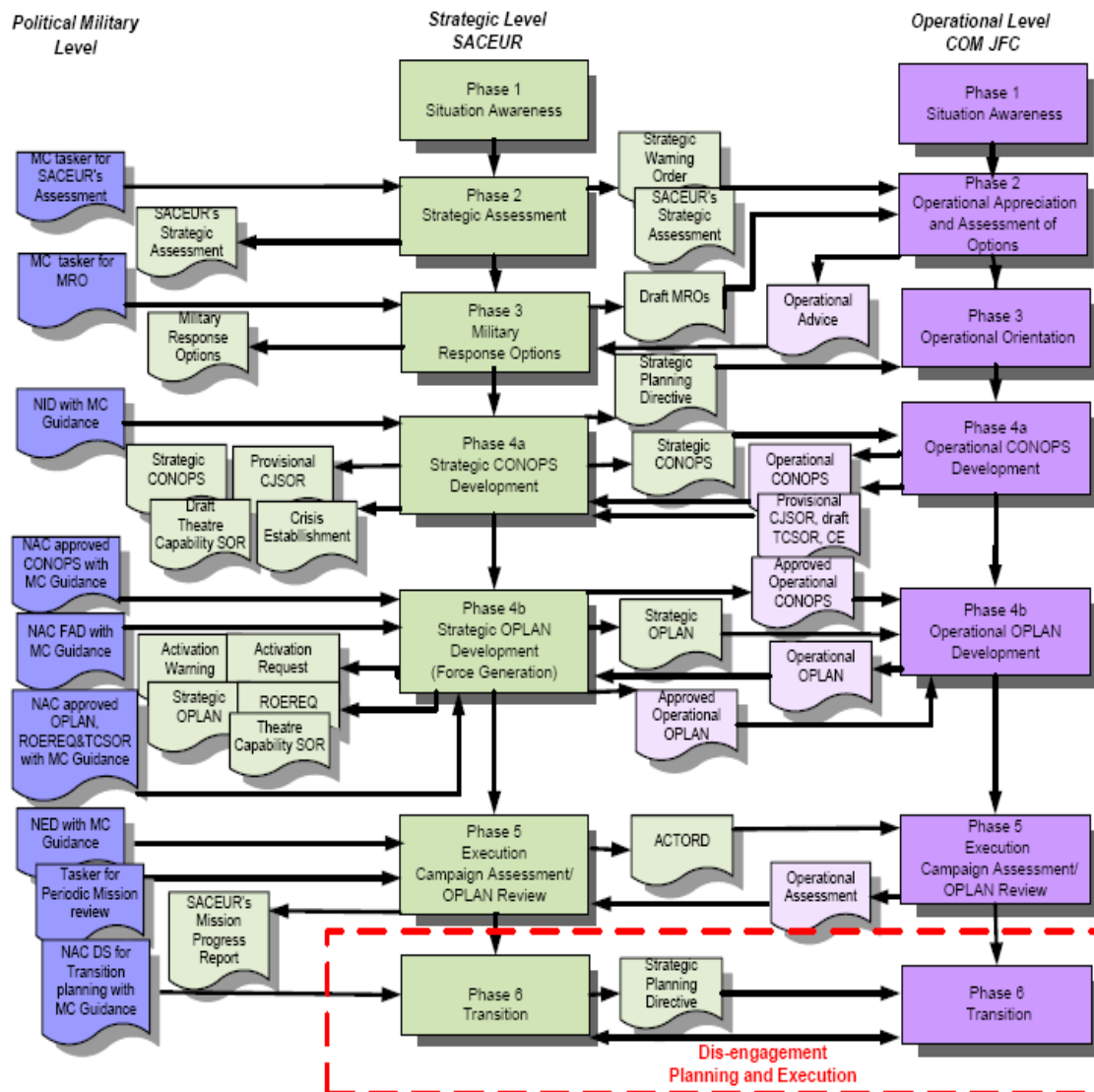
Новиот планирачки процес се состои од информирање на врховниот сојузнички командант на Европа (SACEUR) за процесот на донесување на одлуки и креирање на правилни услови за командантот на оперативно ниво успешно да ги достигне целите на операцијата. Тој ја нагласува потребата и методот за создавање на вистинска заедничка планирачка средина, во духот на транспарентност и обилен дијалог. Ниеден формален продукт од Врховниот Сојузнички Командант на Европа нема да биде развиен без насоки од штабот на НАТО или без значајни информации од Здружената команда на силите и нивните потчинети команданти.

Директива за сеопфатно планирање на операции (COPD)

Директивата за сеопфатно планирање на операции (COPD) се употребува во меѓународната воена заедница и нуди збир на заеднички принципи и приоди во планирање на операции, извежбување и имплементирање. Командантите остануваат одговорни за нивниот планирачки процес во нивните команди. Овој концепт опфаќа голем број на прашања кои не беа опфатени во претходната кодификација на планирачкиот процес, вклучувајќи цивилно – воена интеракција во сеопфатен пристап, системски приод во развојот на знаењата, проценка на операциите и процесот за планирање на стратешко ниво, информирање на

² „COPD” – Comprehensive operation planning directive, 17.10.2010

претпоставените и издавање на директиви и детали на потчинетите за нивното сопствено планирање.³

Шема: Планирачки процес на Стратегиско и Оперативно ниво

³ „COPD” – Comprehensive operation planning directive, 17.10.2010

2.1 Стратегиско ниво на планирање

Во рамките на Стратегиското планирање на операциите во НАТО постои јасно извршена поделба на одговорностите за поведување, развој, поддршка, одобрување, извршување, ревизија и поништување на оперативните планови. Овие одговорности се поделени помеѓу NAC - North Atlantic Council (**Североатлански Совет**), MC – Military Comitee (**Воен Комитет**), SACEUR - Suprime Allied Commander Europe (**Врховен Сојузнички Командант за Европа**) и командантите на командите во НАТО структурата.

NAC е најголемиот политички авторитет во Алијансата одговорен за иницирање и одобрување на сите стратегиски оперативни планови.

MC е највисокиот воен авторитет во НАТО одговорен пред советот за водење на сите воени операции.

SACEUR е највисок воен авторитет во НАТО за давање на насоки и водење на воените операции. Одговорен е на Воениот Комитет на НАТО.

Процесот на стратегиското планирање содржи 6 (шест) фази кои се усогласени со НАТО процесот за управување со кризи заради хармонизирање на врската помеѓу командата и штабот на НАТО.

2.1.1 Фази на процесот на Стратегиско планирање

Фаза 1: Ситуација

Фаза 2: Стратегиска проценка

Фаза 3: Развој на операции за воен одговор

Фаза 4а: Развивање на Концепт на операции

Фаза 4б: Развивање на План и генерирање на сили

Фаза 5: Извршување, проценка и ревизија

Фаза 6: Транзиција

Фазите на Стратегиското планирање се наменети за развој на стратешки производи за разгледување од страна на воените и политичките власти на НАТО како одговор на кризи во рамките на сеопфатен пристап.

2.2 Оперативно ниво на планирање

Планирањето на Оперативно ниво е врска помеѓу тактичкото ангажирање на силите за остварување на стратешки цели. Фокусот на оваа ниво е на **оперативната уметност (ОУ)** – ангажирање на воени сили за постигнување на стратешки /оперативни цели преку дизајнирање, организација, интеграција и водење на стратегии, кампањи, големи операции и борби.

Оперативната уметност одредува кога, каде и за каква цел големи сили ќе бидат ангажирани и треба да влијае на непријателската диспозиција пред борба.

ОУ го регулира ангажирањето на силите, нивната употреба или повлекување од борба и водење на борби и главни операции за постигнување на оперативни, а со тоа и на стратегиски цели.

Целиот процес на Оперативно планирање содржи 6 (шест) фази кои се произлезени и тесно усогласени со воено политичкото и пренесени со воено стратегиското ниво на планирање на активности во НАТО процесот за управување со кризи.

2.2.1 Фази на процесот на Оперативно планирање

Фаза 1: Ситуација

Фаза 2: Оперативно одобрување и проценка на опциите

Фаза 3: Оперативна ориентација

Фаза 4а: Развивање на Концепт на операции

Фаза 4б: Развивање на Оперативен План

Фаза 5: Извршување, проценка и ревизија

Фаза 6: Транзиција

Фазите на Оперативното планирање се наменети за развој на оперативни планови, спроведување на концепт на операции и имплементација на транзициски план до потполно предавање на одговорноста од воена (НАТО) на невоена (ООН, ЕУ) организација како одговор на кризи и стабилизација во рамките на сеопфатен пристап.

Согледувајќи ги фазите на стратегиското и оперативното планирање евидентна е компаративност и последователност на истите. Дефинирањето на планирачкиот процес низ фази апсолутно ја определува и отцртува траекторијата на мерките, постапките и активностите во насока на создавање финален производ, но и обезбедува негов опстанок и отвора можности за негово надградување до крајно имплементирање. Директивата за сеопфатно планирање на операции овозможува преку оперативното планирање извршување на зацртаните или посакувани стратегиски цели преку интерактивен однос на нивоата на командување.

Република Македонија во процесот на планирање

Планирачкиот процес во нашата организациско-формациска поставеност е се уште само сегментарен дел од севкупниот процес на планирање. Процесот на планирање и донесување на воени одлуки има парцијален пристап, што за водење на современи операции е ограничувачки. Ваквиот начин на планирање не може да обезбеди сестраност за вклучување на сите чинители во системот на одбраната. Композитноста на планирачкиот процес всушност ја определува парцијалноста со искажување на потреба за посебно планирање на одредени операции (воени и невоени), а со тоа и на повторување на одредени постапки и активности. Од ова произлегува неусогласеност на приоритети, време, место, а со тоа и појава на различни или недоволно дефинирани цели. Неминовно се наметнува заклучок дека ваквиот процес на планирање е без генеза и го изразува и прикажува само степенот на посакуваниот ефект.

3. ЗАКЛУЧОК:

Дизајнот, планирањето и извршувањето се работи каде што командантите ја имаат водечката улога со поддршка од штабот. Интуицијата, искуството и воената проценка остануваат како основа каде што овој сеопфатен пристап и алатките му овозможуваат на командантот да донесе одлука.

Командантските насоки на секое ниво му даваат на штабот визија како предизвикот би се решил и им овозможува на потчинетите простор за операции во поширок контекст на мисијата. Заради следење на современите токови, зголемување на способноста за адекватен одговор на ризиците и заканите, неминовно се наметнува потребата од интегрирање на планирачкиот процес од парцијален и композитен во директива за сеопфатно планирање со вклучување на сите релевантни компоненти од доменот на одбраната и безбедноста на земјата.

Во иднина примената на Директивата за сеопфатно планирање на операции во АРМ ќе придонесе за подобрување на процесот на планирање на операции во армијата и одржување на компатибилноста со НАТО.

Литература:

- Comprehensive Operational Planning Directive 2010 (Директива за сеопфатно оперативно планирање 2010 година),
- NATO Rapid Deployable Corps (Italy) magazine Issue nr.14-2011 (НАТО Корпус за брзо ангажирање во Италија магазин бр.14-2011 година)
- Податоци од предавањата на Балтичкиот колеџ за одбрана,
- Стратегија за одбрана на РМ 2010 година.